

**2021 – DOSARELE PATRIMONIULUI (LXXXIV): poezii deșteptători? -
- originea Telekieștilor și a Huniazilor! - valachii nu-s demni, nici născuți pentru
libertate? - Roma locuta est, causa finita!**

În 2021, se împlinesc 565 de ani de la stingerea din viață a lui **Iancu de Hunedoara** (1407-1456), guvernator și regent al Ungariei, mare comandant militar, tatăl lui Matei Corvinul. A murit de ciumă, după marea victorie de la Belgrad, împotriva oștilor otomane ale sultanului Mahomed al II-lea (cuceritorul Constantinopolului), victoria lui aducând pacea pentru șapte decenii, în Europa! În 1901, la Sibiu, în revista „*Transilvania*” apărea articolul lui **Iosif Sterca Șuluțiu**. „**O legendă care se stinge, sau: Genealogia completă a Huniadeștilor**”, din care reproducem selectiv: «... Renumită în fapte de arme (eroism), în știință și iubire de țeară. Familie, a cărei origine se pierde în negura vechimei. Această familie este familia „*Huniadeștilor*”. Familie pe care atât Maghiarii, cât și Sârbii o reclamau pentru sine; dar mai ales Maghiarii, pe motiv că această familie a dat Regatului ungar însemnătatea istorică, la care ajunse, și l-a scăpat de apunere. În tot decursul acestor patru secole, istoricii, cari s’au ocupat cu originea acestei glorioase familii, nu adevărul istoric l-au avut înaintea ochilor, ci scopul lor era: cum anume ar putea scoate la iveală, că **aceasta familie putea să fie ori-ce, numai „Valach” nu, (...)** Când am combătut eu pe dl Ovári (1895) în partea a VI-a a „*Memoriului*” meu, la capitolul „**Roma locuta est**”, pentru-că dnia sa a colindat în Europa, ca să dovedească cu diploma regelui Mathia, că „**Valachii nu-s demni, nici născuți pentru libertate**”, am zis între altele: „Când Românii se provoacă la familia Hunyadi și la alte familii aristocratice

maghiare, de origine române, o fac pur și simplu să dovedească că, elementul român, din al cărui sânge își trag originile acele familii, cari au strălucit ca bărbați de stat, ca eroi, etc., **posed în grad înalt toate calitățile unui popor demn de o soarte mai bună, și că virtuțile acelor bărbați nu se datoresc geniului maghiar adus cu sine din Asia, ci geniului român găsit aici în Dacia**". Morala acestei învățături e, că tot ce e „**legendă**”, fie ea ungurească, sau românească, are să fie spulberată și prăbușită asemenea cetăților de cărți de joc, zidite de băieți, îndată ce istoria, știința, va produce dovezile, înaintea cărora trebuie să-și plece capul, **ori cine ar fi**. (...) De loc nu ne prinde mirarea, că Sârbii, Polonii, Italienii, dar mai ales Maghiarii se trudeau a-l deduce pe Ioan Hunyadi născut din rassa lor. Motivul e tocmai ceea ce ni se spune în interesantul și instructivul studiu al dnului Maurițiu Wertner: „**Gloria lui Hunyadi, care s'a înălțat până la cer. Că el a fost scutul Europei, atletul neînvins al lui Christos, speranța creștinismului; cel ce a sfărmat jugul sclaviei, scăpând țeara și coroana regală de pierire**". Meritul dnului Wertner e cu atât mai mare, căci prin studiul domniei sale înceată pentru totdeauna controversa în privința originii familiei lui Hunyadi, și se constată mai pre sus de ori-ce îndoială (vitathatatanul), că tata străbunului lui Ioan Hunyadi a fost „**knezul valach din Ardeal cu numele Costa**". (...) Că lumea adese pune mai pre sus numele acelor, cari au provocat acțiuni epocale, de cât al acelor cari le-au săvârșit, se explică de sine. **Bismarck a întemeiat unitatea Germaniei**, dar dacă Goethe, Schiller, Heine, Börne, Förster, Körner, Hofman, Arndt, Freiligrath, etc., n'ar fi pregătit terenul, spiritele, Bismarck n'o putea realiza. (...) Când îmi revoc în memorie câte un episod din tristul trecut al neamului românesc, **adâncit în somnul cel de moarte**, crescut în sclavie, supt varga, supt alunul solgăbirăului, - apoi moment de sublim entusiasm, cât tribunii și prefecții: Begnescu, Vasilie Moldovan, Vlăduțiu, Butean și alții, cântau în mijlocul poporului „**Deșteaptă-te Române din somnul cel de moarte**” îmi trece, fără veste, pe dinaintea ochilor mei sufletesci, văpaia, flacăra aprinsă în sufletul poporului, care l-a făcut capace, ca desprețuind moartea, să se arunce și să prindă cu mâinile și cu dinții spițele roatelor dela tunurile lui Hatvany și să le oprească în loc. O altă învățătură din istoria acestor fapte: Toate popoarele se închină cu pietate la memoria **poetilor deșteptători, numai între Români se mai găsește ici coala câte un slăbănog, căruia încă nu i-a ieșit robia din oase**; al cărui „duh” nu e în stare să se avânte până la inima lui Mureșan. ...Sibiiu, în 7 Martie 1901. **Iosif Sterca Șuluțu**».

Amintim că fraza latină „**Roma locuta est, causa finita**” - „**Roma a vorbit, cazul este închis**” a fost susținută de unul dintre cei patru părinți ai bisericii occidentale, cel care a contribuit substanțial la modificarea gândirii europene, Sf. Augustin de Hipona (354-430). Teologul și filozoful creștin a susținut că **istoria este necesară pentru educarea oamenilor și pentru lichidarea răului**, completând **virtuțile lui Platon** - dreptatea, cumpătarea, curajul și înțelepciunea - cu **virtuți creștine**: credința, speranța, iubirea și **virtuți umanitare**: iubirea aproapelui, fidelitatea, încrederea și umilința.

În acest an, se împlinesc 110 ani de la stingerea din viață a tribunului **Iosif Sterca Șuluțu** (n.1827, Câmpeni - d.1911, Sibiu). Născut într-o familie română de origine nobiliară, a fost fiul lui Ioan Sterca Șuluțu și nepot de unchi al mitropolitului Alexandru Sterca-Șuluțu. Studiile le-a urmat la Cluj, Târgu-Mureș și Pesta, ulterior ocupând multe funcții în administrație, fiind deputat în Dieta

de la Sibiu (1863-1864), în 1881 ieșind la pensie din funcția de consilier de tribunal. A fost președinte al Băncii Albina și vicepreședinte a Asociațiunii ASTRA, colaborând la redactarea Enciclopediei ASTRA. Ca publicist a scris numeroase articole, corespondând la majoritatea publicațiilor transilvane, inclusiv la *Tribuna*. A fost înmormântat la loc de mare cinste, în curtea Bisericii dintre Brazi, „**Panteonul**” personalităților greco-catolice sibiene.

Istoria familiilor nobiliare românești ardeleni începe cu cucerirea ținutului de către maghiari. Invităm cititorii să descopere povestea familiei Teleki, prezentată de marele tribunist Sever Bocu, în discursul „*Un conte Teleki despre Transilvania și români la 1848*”: «*Doamnelor și Domnilor, La 1848 Revoluția Maghiară are ca exponent, de mare autoritate și influență la Paris pe un conte Teleki, pe Ladislau. El este fratele mai mic al guvernatorului Ardealului - ultimul guvernator 1841-1848! - contele Iosif Teleki, devenit președinte al Academiei Maghiare, custode al Coroanei și autor al cunoscutei, voluminoasei, nu tot pe atât de obiectivei, pe cât de pretențioasei, monografii asupra Huniazilor, întrucât autorul privitor la originea Huniazilor în contra Bonfinilor, Aeneasc Sylviilor, a Cronicelor conților Cillei, a majorității istoricilor maghiari înșiși, serioși, se angajează, cu un mare aparat pseudo-științific, la negarea evidenței, pledând pentru o origine a lor maghiară. Probabil că zelul acesta neofit îl califica obligatoriu la scaunul de președinte al Academiei Maghiare. (...) Să-i privim numai pe acești trei frați Teleki, prin contrastele ce le încorporau, căci în afară de Iosif a mai avut un frate, pe Dominic, care a scris „**Istoria jacheriei lui Horia**” cum o numește el, la 1869. În ei urcă vizibil două tradiții: una de rasă, de sânge, alta de conjunctură de corijare a destinului, de oportunitate. Originea Telekieștilor ca și cea a Huniazilor nu lasă îndoieli: ei fac parte din aristocrația românească a Ardealului, maghiarizată prin veacurile XV și XVI prin puterea de stat și avantajile ei, după pilda Huniazilor și sub lecția ei.*

În aceste două veacuri naufragiază complet nobilimea română din Ardeal, ne mai rămânând din ea nici un vestigiu, doar amintiri la unii că ei sunt rămășițe a naționalității noastre, sfâșiate, rășluite».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2021-dosarele-patrimoniului-lxxxiv-poetii-desteptatori-originea-telekieștilor-si-a-huniazilor-valachii-nu-s-demni-nici-nascuti-pentru-libertate-roma-locuta-est-causa-finita-159246.html>

În: Tribuna, 15 iulie 2021